

עוד בענין שאלת שימוש בכל יהודי לגוי של שבת' תגובה על הערתו של הרב הבר הרב יצחק הלוי

ראיתי את הערתו של הרב הבר למאמרי, ואף אני אענה חלקי.

א. בענין מה שכתב הרב הבר, שהרשב"א מבסס היתרו על כך שכל זה **דווקא בדבר שגם לדעת המשלח הוא מותר**, אבל כאשר לדעת המשלח ישנו **איסור על השולח** לבצע אותה פעולה, לא התיר הרשב"א. לעני"ד, מלשונו של הרשב"א ניתן לדייק אחרת. שכן, הרשב"א דקדק במתק לשונו לכתוב: דכיוון שהוא **מותר לישראל חברו** לשומרו, אין באמירתו כלום. דאילו כמ"ש כבי הרב, היה לו לרשב"א לנקוט בהאי לישנא דכיון שהוא **מותר אף לדעת המשלח**, מותר לו לבקש מהלה, שיעשה בעבורו.

ב. עיקר ההיתר להשתמש ביהודי כגוי של שבת, ולהבדיל מגוי של שבת בלי מרכאות, הוא העובדה, **שידוע שישנם שמקילים בדבר שבו נוהג השליח**. כלומר, במה נשתנה יהודי מגוי? ובכן, הרשב"א בעצמו עורר שאלה זו וציין:

ודווקא לישראל חברו מותר, ואע"פ שהוא אינו יכול לעשות. אבל לגוי, אסור לומר לו: שמור לי פירותי שחוץ לתחום. דכל דבר שאינו עושה אינו אומר לגוי ועושה... אבל אם הגוי כבר באותו תחום, כ"ש שמותר לומר לגוי. דלא אמרו: כל שאינו עושה אינו אומר לגוי להחמיר עליו יותר מישראל חברו.

דברי הרשב"א ברור מללו, כי כל ההיתר מושתת על כך שישנה **'היכי תימצוי שליהודי השליח מותר לבצע אותה פעולה**. ואין זה משנה מדוע: האם משום שגם לו, המשלח, הפעולה היתה יכולה להיות מותרת, אילו היה שם, או משום שהשליח נתלה באשלי רבובי, קרי: פוסקים המקילים בדבר זה, ושעליהם הוא מסתמך.

ומה גם שהב"י כתב בהקדמתו במפורש:

ואם בקצת ארצות נהגו איסור בקצת דברים, אע"פ שאנו נכריע בהפך, יחזיקו במנהגם, כי כבר קבלו עליהם דברי החכם האוסר. ואסור להם לנהוג היתר כדאיתא בפרק 'מקום שנהגו'¹.

כלומר, הב"י הצהיר במפורש כי איננו רואה בספרו סוף פסוק, ואיננו מטיל את כובד משקלו לאמור: כזה ראה וקדש! ממילא ישנו מקום

1 פסחים נא ע"א.

לתפיסות עולם אחרות במסגרת ההלכה, כמובן. אם-כן, היעלה על הדעת, שאני אסבור כי מי שמניח תבשיל יבש על פלטה הריחו מחלל שבת?! או מי שמורה היתר בפתיחת פקקי בקבוקים בשבת, האם הוא פורק עול, חלילה!! או מי שמקל בבישול אחר בישול בדבר לח, האם טועה הוא לדידי?! ובכן אם התשובה על שאלות אלו ודומיהן היא **שלילית**, ממילא אנחנו **עונים על הכללים שהציב הרשב"א** להיתרא, ואנחנו עומדים בתנאים ובדרישות שהעמיד.

וממקום שבא הרב הבר, אענה ואומר. הראיה **משני ימים יום כיפור** שהביא ה'דרכי משה'² בשם הטור. אדרבה, משם מוכח כוונתי, וכמ"ש הדי"מ בעצמו דהתם, לפי דעתם שמסתפקים שמא היום יום הכיפורים, אי"כ המלאכה הזו נעשית באיסור **דאסור לכל ישראל** לעשות מלאכה. ע"כ.

ג. הרב הבר כתב, כי הנושא שלנו נוגע לענייני שליחות. ולכן, אם אני שולח מישהו לבצע פעולה **שלפי דעתי היא אסורה**, אזי גם אם על דעת המבצע היא מותרת, **אסור לי לדרוש זאת ממנו כי שליחותו מתייחסת אלי**. ובכן נכון, גם אני כתבתי כן, אלא שציניתי במפורש כי הרשב"א נקיט שדין אין שליח לדבר עבירה תלוי **במאי דאי בעי עביד**, וכאותו אמורא בב"מ י ע"ב. ממילא, כאשר הפעולה המתבקשת **תלוייה בדעתו של המבצע** האם לבצעה או שלא לבצעה, אזי **אין שליח לדבר עבירה** בכהאי גוונא, ואין הפעולה מתייחסת אל המשלח כי אם אל השליח. וכך נתח ב'בית מאיר'³ את מחלוקת הרשב"א והר"ן שנוכרה במאמרי.

7. על כל הנ"ל נלעי"ד להוסיף, כי יתכן מאד כי גם הר"ן מודה בעקרון **לרשב"א** ולא נחלק עמו בדין אלא שאין הנידון דומה לראייה ושאינן הוכחה מישמור לי ואשמור לך' להיתר לבקש ממי שטרם קבל שבת לבצע בעבורי מלאכה, **שלגבי היא כבר אסורה, כי כבר קבלתי שבת**. ועיין בט"ז בס"י רס"ג, בס"ק ג'. וראה במשב"ז שם בס"ק ג' שדייק במפורש מדברי הט"ז שאין איסור אמירה לישראל, **בדבר שלדעת המבצע מותר לעשותו**. וגם הוא נגע בענין שליחות לדבר עבירה, וכל שאלתו היא אליבא דמ"ד דאין שליח לדבר עבירה **במקום שהשליח הוא בר חיובא**, ואילו כשאננו בר חיובא, וכלומר, **מותר לו לבצע הדבר ההוא**, בזה אמרינן **שהשליחות מתייחסת למשלח**.

ונכון הוא, אלא שכבר הוכחנו שהרשב"א נקט כצד האחר הקובע, שדין אין שליח לדבר עבירה נאמר רק **במקום שלמבצע יש אופציות אחרות**. ובמילים אחרות: כאשר אי בעי עביד, אי בעי לא עביד. בזה בודאי מתייחסת הפעולה אליו ולא אל משלחו.

לכן לעני"ד ההלכה היא **כדברות ראשונות**. ואולם למעשה, מכיון שרבו עלי חברי, אזי בודאי ובודאי שיש לחוש לדעת המחמירים, **אם לא במקום צורך גדול**.

2 סימן רס"ג ס"ק ח'.

3 אבהע"ז סו"ס ה'.